

De Profundis

Werken van Julia Peeters in de O.L.Vrouwkerk van Herent

Het onderstaande commentaar is gedeeltelijk gebaseerd op de informatie gegeven door de kunstenaar. Visuele kunst bespreken is zeer moeilijk want zelfs een artiest weet dikwijls niet te verklaren waarom hij/zij bepaalde zaken schilderde op die wijze. Veel kunstenaars putten uit het onbewuste, de dingen die opgeborgen zitten in een diep geheugen en waar we ons zelfs niet bewust van zijn. Toen ik een bevriende kunstenaar vroeg wat ze wilde zeggen met een van haar werken kreeg ik als antwoord: "Als ik het kon zeggen, moest ik het niet schilderen"

Ook mensen die kunst interpreteren of er commentaar bij geven zijn niet objectief. Wij zien in kunstwerken dikwijls stukken uit onze eigen puzzel.

Natuurlijk is er in elke cultuur een vocabulaire over symbolen die in de kunst gebruikt worden. Zo is er een symboliek van kleuren, maar ook van vormen. Een tekening kan rond of hoekig zijn. Mensen die leren kijken naar kunst moeten niet hoog geschoold zijn maar een culturele bagage kan helpen. Maar hoe echt en ontwapenend kan het commentaar van kleine kinderen zijn op kunst. Wat bewijst dat we allen kunnen leren kijken en smaken.

Belangrijk is dat iedereen kijkt met eigen ogen en eigen invalshoek en zich afvraagt wat dat beeld voor hem of haar betekent. En een gesprek achteraf kan verrijkend zijn omwille van die andere invalshoeken.

1 Kathedraal Antwerpen

De kunstenaar is een Antwerpse en zoals voor zovelen van haar generatiegenoten staat bij haar de kathedraal symbool voor de stad. Op de achtergrond is de lucht rood gekleurd boven de Schelde. Op de voorgrond klapwieken witte duiven die nog meer reliëf geven aan de veelkleurigheid van het gebouw. Duiven zijn symbolen van de vrede.

2 Stabat Mater: Christus op schoot

Een lijdende moeder met een lijdende Christus op schoot. En een moeder, of ouder, waar ook ter wereld, met een gemarteld, gedood kind op schoot. Het zou Irak, Tsjetsjenië of Congo kunnen zijn. De actualiteit van de scène wordt benadrukt door de gevechtshelicopters op de achtergrond.

De moeder heeft dit overleden kind op schoot maar ze buigt zich niet over het dode lichaam. Haar terugtrekkend hoofd en de afwerende hand laten zien dat dit lijden niet zomaar aanvaard wordt. Dat mensen ook niet zomaar het onrecht en het doden moeten aanvaarden als onvermijdelijk.

In heel wat landen zijn het trouwens de vrouwen, moeders en ouders die bewegingen tegen de oorlog opstarten. In Argentinië zijn de "Dwaze moeders van de Plaza de Mayo" gaan opstappen als protest tegen de verdwijning van hun kinderen tijdens de dictatuur. Rusland telt enkele bekende vredesactivisten en in Israël noteren Joodse vrouwen de schrijnende behandeling van de Palestijnen door het IDF (Israëliësch leger).

Maar verzet tegen onrechtvaardigheid is zeker niet typisch vrouwelijk. Een voorbeeld is Mgr. Romero, die nu herdacht wordt of de journalisten die met gevaar voor leven en carrière onrecht ter sprake brengen en corruptie ontmaskeren. Denken we maar aan Dan Ellsberg en de Pentagonpapers over de oorlog in Vietnam.

3 Rode Draad

Er loopt een rode draad door dit schilderij. Hij begint bij het jonge kind dat bijna totaal in het zwart geschilderd is. Het wordt door een soldaat met machinegeweer voor zich gehouden als een soort schild. Dat duidt op een misbruik van onschuld door de mensen die de macht hebben.

De rode draad loopt dan verder achter het Kruis door. Dat kruis staat voor lijden van Jezus, maar ook van elke mens die ergens opgeofferd wordt in een

strijd. En dat kan letterlijk of figuurlijk zijn. Om die reden heeft de kunstenaar Jezus ook zonder duidelijk gezicht getekend.

Op de achtergrond zijn er scènes van geweld en verzet. Rechts boven is er een tekening die op huiselijk geweld wijst. Links van het kruis is er een betoging of mars met allerlei vlaggen in de hand. De rode draad, of levensdraad komt ten slotte in handen van de dood die rechts onderaan staat afgebeeld.

4 Apocalyps (paarden)

De apostel Johannes schreef over de Apocalyps of het einde der tijden. De wereld zal vergaan en God zal oordelen over levenden en doden.

De paarden die hier worden afgebeeld hebben een symbolische betekenis. Rechts is er een rood paard dat oog in oog staat met een wit paard. Rood is strijd en wit is vrede. Daarnaast is er een geel paard. Geel staat voor de zon, voor energie en voor overwinning. Het blauwzwarte paard staat dan weer voor de dood.

Veel kunstenaars lieten zich inspireren door de figuur van paarden (snelheid, kracht, sierlijkheid) in hun kunstwerken. In Brugge staat er een beeldengroep van Rik Poot die met de paarden en hun ruiters de kwalen van de mensheid uitbeeldt. De Russische kunstenaar Marina Richter maakte gravures waarop de plagen van Rusland zijn afgebeeld: geweld, hebzucht, corruptie en verdrukking. Ook door haar worden de plagen letterlijk op een paard afgebeeld.

Niet alleen de christelijke verhalen, maar ook andere culturen kennen iets wat men het einde der tijden noemt. Denk maar aan de Mayakalender die over enkele jaren het einde van de wereld zou voorspellen.

Mensen voelen zich onmachtig, soms tegen natuurfenomenen, maar ook tegen maatschappelijke tendensen. De wereld gebeurt en men verliest greep op de werkelijkheid. Vanuit een behoefte aan recht droomt men dan van iemand of iets dat alles zal recht-zetten. Een soort laatste oordeel dus.

5 La Mamma

Dit is eigenlijk de universele moeder die haar kind beschermt maar toch de kijker aankijkt.

In Herent is dit schilderij naast het oude beeld van O.L.V. Licht der Blinden gehangen. Herent was gedurende meer dan 4 eeuwen een bedevaartskerk

voor blinden en slechtzienden en op het kerkplein was er zelfs een herberg voor de pelgrims.

6 Goede Herder

In het evangeliëverhaal is de Goede Herder symbool voor de zorg van God voor alle mensen, ook voor de verdwaalden, de krabbers en de zwakken.

Hier wordt de Goede Herder afgebeeld met herdershond en met een schaap dat hij, rechts aan zijn hoofd, op zijn schouder draagt.

De parabel van de Goede Herder staat voor het geloof en vertrouwen dat mensen ondanks alles in elkaar hebben of proberen te bewaren. Hij sluit ook aan bij het verhaal van de verloren zoon. In een tijd van meetbare evaluaties en puntensystemen zijn die verhalen een uitdaging om ondanks alles, te blijven geloven in die mens die erkenning, waardering en aanvaarding zoekt, ook al is hij op een aantal vlakken "gebuisd".

Het is vooral een uitdaging voor degenen die zich christelijk noemen en die moeten beoordelen, evalueren of beleid maken. En voor iedereen die in het dagelijkse leven oordeelt en soms veroordeelt.

7 Wandelen over water

De zee of een stroom en het licht dat onweerstaanbaar trekt. "Licht dat aanstoot in de morgen", om het met Huub Oosterhuis te zeggen.

Op de voorgrond rechts een bootje, klaar om over te varen.

Bij alles is dit beeld een beeld van hoop en geloof dat er een toekomst is. En dat bij alles er vreugde mag zijn. "De steppe zal bloeien..."

8 De accordeonspeler

"Ik heb op de markt gespeeld maar niemand wou dansen..."

De accordeonspeler was aanwezig op de opening van "De Profundis". Een volks instrument bij een grote tentoonstelling in een klassiek gebouw.

De accordeonspeler wordt afgebeeld tussen hoofd, handen en voeten. Het is een eenvoudige man die iets biedt wat hij heeft en die daarvoor graag erkenning krijgt.

Meevoelen, stilstaan, mededogen, ze behoren bij een grondhouding als Christen, maar ook als rijpe mens. Ze veronderstellen eenvoud en het besef dat de sterkste schouders de zwaarste lasten moeten dragen. En dat

meevoelen niet uit de hoogte kan zijn maar dat we soms door de knieën moeten om mee klein te worden.

Let eens op de handen en voeten in dit schilderij. Handen staan voor actie, greep hebben op het leven. Voeten staan voor contact met de grond. Wat doen wij? En hoe staan we in het leven?

9 **Pièta (hoofden)**

De kunstenaar en haar man werden niet gespaard van tegenslagen. Julia Peeters noemt dit schilderij "Breuklijn". Ze schilderde het in een donkere periode en ze zegt dat dit schilderij voor haar een nieuw begin was. Toen al het lijden op dit canvas stond, kon ze weer verder.

10 **De Voetwassing**

Dit schilderij situeert zich in Afrika en is een hulde aan de mensen die zich inzetten voor de noodlijdenden. Afrikaanse mensen, vrouwen, kinderen kruipen lettelijk naar de veiligheid en de verzorging. De vrouw op de voorgrond heeft nog klompen voeten. Het kind naast haar is de reden van haar strijd om te overleven.

11 **Het Offer**

Dit schilderij is opgebouwd uit twee bij elkaar aansluitende taferelen.

Op de voorgrond is een tafereel dat we zouden kunnen beschrijven als een maaltijd of een Laatste Avondmaal.

De persoon in het blauw is een figuur die Jezus zou kunnen voorstellen. Hij steekt zijn hand in de schaal om brood te breken. Naast hem zit Johannes en Jezus legt zijn hand op zijn schouder.

De andere aanwezigen kijken weg of houden hun ogen bedekt. Ze vermoeden wat er gaat gebeuren. Judas draagt een zonnebril want hij wil niet gezien of in de ogen gekeken worden. Op de achtergrond is er een tafereel dat op het eerste zicht ook een kruisiging voorstelt. Grijpende handen dragen een offer aan.

De kleuren en de opbouw van het schilderij maken er een heel complex werk van.

Het kan spontaan afkeer oproepen, zelfs weerzin. Maar een kruisiging was niets romantisch, misschien ook niet heroïsch. Het was een martelpraktijk zonder

mededogen tot het einde toe.

Prof. Schmidt toont in zijn boek "Christus in de handen van mensen", hoe tijdsgebonden alle voorstellingen van Christus waren. Men zou nu als lijden door mensen een gijzeling kunnen tonen of een waterboarding of een bombardement.

12 **De Val of de Vernedering**

Weer een schilderij opgebouwd uit verschillende elementen. Een man struikelt over een hout, een kruishout?

Het is een vernederende val waarbij hij letterlijk de grond onder de voeten verliest. Hij verliest ook zijn gezicht, wordt gekleineerd door de anderen.

Links op het schilderij is er een vrouwenfiguur die de gevallen man recht houdt. Een Veronica? een Maria? een echtgenote? moeder? vrouw?

13 **Piëta 2000**

Dit schilderij sluit aan bij het oude beeld van de Piëta in de kerk.

Bij dat oude beeld komen mensen nog dagelijks kaarsen branden en bidden.

De kunstenaar actualiseert het verhaal van de kruisafneming maar ook van de zorg voor de gekwetste en weerloze mens.

Voor haar is de jonge vrouw in het zwart een moderne Piëta. Ze is op en top cool. Met trendy moto, en een vriend in het zwart. Zelf heeft ze nog een iPod in haar oor en haar puntige zwarte schoenen tonen hoe zelfstandig ze in de wereld staat. Maar haar gezicht is naar de stervende gericht op het bed voor haar. Ondanks alle coole attributen is ze echt aanwezig in de zorg.

Het schilderij is zo gehangen dat het een tweeluik vormt met de oude Piëta. De twee vrouwen kijken elkaar aan. Het duidt in deze context op een continuïteit in de zorg.